

Bijlage: schriftelijke beantwoording van gestelde vragen in de eerste termijn van de behandeling van de begroting van Economische Zaken voor 2016, onderdeel Landbouw & Natuur.

Hieronder vindt u de beantwoording van een selectie van de gestelde vragen per woordvoerder. De overige gestelde vragen worden mondeling beantwoord.

1. Van Gerven (SP)

De SP heeft een alternatief plan over fosfaat gemaakt. Verzoek aan de staatsecretaris om deze mee te nemen bij de evaluatie van de fosfaatplannen.

Ik zal bij de nadere uitwerking van het fosfaatrechtenstelsel ook het plan van de SP betrekken.

2. Van Gerven (SP)

Sociale/psychische problemen boeren: de Stichting Zorg om Boer en Tuinder heeft daar aandacht voor. Wilt u hier geld voor beschikbaar stellen?

Ik waardeer de vrijwilligers van de stichting Zorg om Boer en Tuinder (ZoB) en de hulp die zij bieden aan boeren in lastige tijden. De werkzaamheden van de stichting Zorg om Boer en Tuinder zijn dan ook eerder vanuit mijn ministerie gefinancierd via het project KANS! en de opvolger Boerenkans. Het project Boerenkans is in 2013 afgerond. Hiermee kwam ook een einde aan de financiering van de stichting ZOB door EZ. Er is speciale aandacht besteed aan de afbouw van het project Boerenkans via expertbijeenkomsten waar ook de stichting ZOB aanwezig was.

Conclusie was toen en is nog steeds dat de verschillende belangenorganisaties elkaar goed weten te vinden. Zij zijn in staat om boeren die willen stoppen gezamenlijk terzijde te staan. Hier is geen specifieke rol voor EZ weggelegd. Er is geen reden om de agrosector op dit vlak een bijzondere behandeling te geven.

3. Van Gerven (SP)

Komt er geld beschikbaar voor dierproefvrije alternatieven?

Op 1 november jl. is de tweede voortgangsrapportage van het Plan van Aanpak Dierproeven en alternatieven aan uw Kamer gestuurd (Kamerstuk 32336, nr. 42). Daarin is aangegeven dat de ambitie wordt overgenomen van de denktank Aanvullende financiering alternatieven voor dierproeven en de gedachte gesteund wordt van de oprichting van een Fonds proefdiervrije innovaties. Een dergelijk fonds moet zich richten op de ontwikkeling en het gebruik van proefdiervrije innovaties waardoor de afhankelijkheid van dierproeven afneemt. Het fonds moet daarbij een verbindende factor worden tussen de verschillende wetenschapsprogramma's binnen onder andere NWO, ZonMw, TNO en RIVM. Over de oprichting van zo'n fonds zal overleg gevoerd worden met de betrokken stakeholders en zal het ministerie, op voorwaarde dat (publiek-) private partijen bereid zijn financiële middelen toe te zeggen, de aanloopkosten voor rekening nemen. De leden van de denktank zullen hierbij betrokken worden.

4. Van Gerven (SP)

SDE+ is techniekneutraal. Wordt hiervan afgestapt?

De SDE+ is technologieneutraal. Technologieneutraliteit is namelijk essentieel om de kosteneffectiviteit van de SDE+ te waarborgen. Zie voor een nadere toelichting de Kamerbrief van de minister van Economische Zaken van 9 oktober jl. over de Nationale Energieverkenning 2015.

5. *Lodders (VVD)*

Voor 2016 is er geld vrijgemaakt voor de garantstelling voor inzet van geothermie. Kan de staatssecretaris aangeven hoeveel nieuwe projecten worden verwacht en hoe hij gaat stimuleren dat ook tuinders de weg naar dit fonds weten te vinden?

De garantieregeling aardwarmte staat nog open t/m 31 maart 2016. Op basis van de huidige contacten met RVO en de ervaring uit de vorige openstelling, verwacht ik 3 tot 5 nieuwe projecten. Deze garantie op geologisch misboren is een voorwaarde van de banken voor financiering, daardoor weet elke initiatiefnemer van een aardwarmteproject de weg naar deze regeling te vinden.

6. *Lodders (VVD)*

Een andere grote kostenpost wordt het verplicht verdoven van vis op zee. Door middel van een apparaat moet de schol of de haring verdoofd of bedwemd worden. Het gaat de visser weer extra manuren, kosten en lasten opleveren. Is de staatssecretaris van mening dat de prioriteit bij dit soort regelgeving moet liggen?

Het onderzoek naar het bedwelmen van enkele platvissoorten aan boord van vissersvaartuigen is gaande. Een werkbare methode om deze soorten aan boord te bedwelmen is er nog niet. Dit onderzoek wordt naar verwachting eind 2016 afgerond. Ik zal uw Kamer daarover t.z.t. informeren. Een verplichting voor het aan boord bedwelmen van deze soorten is momenteel dus niet aan de orde.

7. *Lodders (VVD)*

De staatssecretaris heeft aangegeven in overleg te zijn over medegebruik van windmolenparken door de visserij en in 2017 met pilots te willen starten voor schepen tot maximaal 24 meter. Waarom duurt dit zo lang? Wat is de legitimatie dat andere lidstaten dit wel kunnen? En waarom de voorgestelde beperkingen?

Ik vind het belangrijk dat, daar waar mogelijk, het principe van medegebruik op de Noordzee zo veel mogelijk toegepast wordt. Met een drukker wordende Noordzee is dat noodzaak en dit is ook de visie van het kabinet. Dat betekent ook doorvaart door windmolenparken. Er wordt op dit moment gewerkt aan de aanpassing van het Nationaal Water Plan, waar dit besluit in opgenomen moet worden. Ik verwacht dat de minister van IenM u hier op korte termijn over informeert, volgens de planning van de aanpassing van het Nationaal Waterplan.

In de discussie wordt inderdaad onderscheid gemaakt tussen schepen onder en boven de 24 meter en wordt nu uitgegaan van doorvaart voor schepen onder de 24 meter. Deze maatvoering van 24 meter sluit aan bij een gebruikelijke grens die binnen de Internationale Maritieme Organisatie (IMO) wordt gehanteerd. Het is ook de maximum maat voor Eurokotters.

Dit uitgangspunt is gebaseerd op basis van een risico analyse met vooral gegevens over de kleinere categorie schepen. Dat sluit een verdere openstelling in de toekomst niet uit. Indien blijkt dat er geen veiligheidsrisico's zijn door doorvaart kan er in de toekomst ook ruimte worden geboden voor grotere schepen.

8. *Geurts (CDA)*

Wanneer gaat de staatssecretaris de stalkeuring in de varkenshouderij weer mogelijk maken?

Zoals ook aangegeven in de stand van zaken beleidsbrief dierenwelzijn (Kamerstuk 28286, nr. 799) werkt de varkenssector mede ter verkrijging van toezichtmodaliteiten aan een nieuw kwaliteitssysteem transport en verzamelen van dieren. Onderdeel van het kwaliteitssysteem is het exporteren van varkens na stalkeuring in plaats van klepkeuring. Het kwaliteitssysteem wordt

momenteel in de praktijk getest op een beperkt aantal bedrijven om eventuele praktische bezwaren beter in beeld te krijgen. Daarna volgt een sectorbrede pilot. De NVWA monitort en evalueert gedurende de praktijktest en pilot. De pilot wordt naar verwachting eind 2016 afgerond. Mede op basis van deze evaluatie zal ik besluiten of tot erkenning van het kwaliteitssysteem varkens kan worden overgegaan, en hiermee ook tot stalkeuring in plaats van klepkeuring. Tot die tijd is het alleen voor bedrijven in de pilot stalkeuring toegestaan. Dit is ook overlegd met de sector.

9. Geurts (CDA)

Wanneer gaat u de jonge boeren regeling echt vlot trekken?

Hiervoor verwijs ik naar mijn brief van 30 november 2015 betreffende 'Beantwoording overige vragen gesteld tijdens Schriftelijk Overleg Landbouw- en Visserijraad'. In deze brief heb ik aangegeven dat mijn ambtsvoorganger met een vertegenwoordiging van de provincies, die verantwoordelijk zijn voor de regeling voor jonge landbouwers, in september jl. een bestuurlijk overleg heeft gevoerd. De provincies hebben daar aangegeven dat de openstelling van de subsidieregeling voor jonge landbouwers meer tijd in beslag nam dan voorzien. In dat kader is toegezegd dat het ministerie van Economische Zaken wil faciliteren bij een uniforme regeling, zodat deze nog in 2015, met een uitloop naar het eerste kwartaal 2016, opengesteld kan worden. Inmiddels heb ik nader overleg gehad met de provincies en ik verwacht dat op korte termijn openstelling kan plaatsvinden.

10. Geurts (CDA)

Wanneer gaat de staatssecretaris bijvoorbeeld equivalente maatregelen voor bemesting toestaan?

In de melkveehouderij wordt het gebruik van equivalente maatregelen momenteel toegestaan in de vorm van enkele pilots, waarvan de pilot met bedrijfsspecifieke fosfaatbemesting (BEP) de grootste is. Deze pilot liep al in 2014 en 2015. In 2016 kunnen daar 150 ondernemers aan mee doen. Vanuit de akkerbouwsector (LTO en Nederlandse Akkerbouw Vakbond (NAV)) zijn drie equivalente maatregelen voorgesteld. Deze maatregelen zijn op milieukundige effecten doorgerekend. Ook zijn ze aan de Europese Commissie voorgelegd. De benodigde wijziging van de regelgeving wordt, in overleg met betrokken bedrijfsleven, voorbereid en naar verwachting medio 2016 geëffectueerd.

11. Geurts (CDA)

Wanneer gaat u verduurzamingsregelingen voor de kalverhouderij presenteren?

Zoals aangegeven in de kamerbrief met antwoorden op overige vragen die gesteld zijn tijdens het Schriftelijk Overleg Landbouw- en Visserijraad (Kamerstuk 21 501-32, nr. 887) zal ik binnenkort overleg voeren met de kalversector over de transitie- en verduurzamingsagenda, die als voorwaarde is gesteld voor het openstellen van regelingen onder POP3. Daarna zal ik uw Kamer informeren over zowel de agenda als de regelingen die onder POP3 worden opengesteld.

12. Geurts (CDA)

Wanneer gaat de staatssecretaris verbindendverklaringen afgeven voor financiering van collectief onderzoek en innovatie?

De minister van Economische Zaken heeft, mede namens mij, op 1 december jl. een tussenrapportage aan de Eerste en Tweede Kamer gestuurd over de ervaringen die tot nu toe zijn opgedaan met de oprichting en erkenning van producenten- en brancheorganisaties en het verbindend verklaren van voorschriften van deze erkende organisaties. Sinds december 2014 heeft de Minister één producentenorganisatie, de Producentenorganisatie Varkenshouderij (POV) erkend. Daarnaast heeft hij zeven brancheorganisaties (BO's) erkend, namelijk de Stichting Brancheorganisatie Kalversector (SBK), Zuivel NL, Stichting OVONED (eieren), Stichting PLUIMNED (pluimveevlees), de

Brancheorganisatie Granen, de Brancheorganisatie Suiker en de Brancheorganisatie Aardappelen en overige producten. De drie hierboven genoemde BO's in de akkerbouwsectoren zijn de eerste erkende BO's die formele aanvragen tot verbindend verklaring hebben ingediend. Op grond van de Europese Gemeenschappelijke integrale marktordeningsverordening beslist de Minister pas over de deze aanvragen nadat alle relevante belanghebbenden zijn geraadpleegd via een internetconsultatie. Deze start binnenkort.

De verwachting is dat de OVONED, PLUIMNED en SBK en mogelijk ook de POV zullen volgen met aanvragen voor het verbindend laten verklaren van voorschriften en financiële bijdragen met betrekking tot onderzoek en innovatie. Na formele indiening zal ook voor elk van deze aanvragen de verplichte raadplegingsprocedure starten.

13. Geurts (CDA)

Wil de staatssecretaris met voorstellen komen voor vereenvoudiging mestwetgeving?

Momenteel bereid ik de evaluatie van de mestwetgeving voor. In ben voornemens om in deze evaluatie ook aandacht te hebben voor de regelgeving. In de aanloop naar het 6e actieprogramma zal ik –mede naar aanleiding van de resultaten van de evaluatie- bezien welke vereenvoudigingsvoorstellen mogelijk zijn.

14. Geurts (CDA)

Lasten voor agrariërs moeten omlaag: die zijn toegenomen door verhogen van de energiebelasting en de assurantiebelasting.

De energielasten voor agrariërs worden in 2016 inderdaad procentueel verhoogd, net als voor de andere sectoren, als bijdrage aan de fiscale dekking van de wegvallende kolenbelasting. De glastuinbouw kent een verlaagd tarief in de eerste en de twee schijf voor aardgas. Het grootste deel van het energieverbruik in de glastuinbouw valt binnen deze twee schijven. De verlaagde tarieven worden met een zelfde percentage verhoogd als de reguliere gastarieven. In absolute zin is de verhoging in deze schijven daarom beperkter.

Indien het Belastingplan 2016 wordt aangenomen heeft dit tot gevolg dat agrarische bedrijven uiteraard ook profiteren van de "algemene" fiscale lasten-verlichtende maatregelen die worden voorgesteld.

De effecten van de schuif van belasting op elektriciteit naar gas, zullen aan de orde komen bij de reactie van het kabinet op de motie Omtzigt. Deze motie is aangenomen bij de behandeling van het Belastingplan 2016.

Het kabinet ziet op dit moment onvoldoende redenen om de weersverzekeringen een lagere assurantiebelasting op te leggen ten opzichte van andere verzekeringen. Daarbij worden weersverzekeringen ook al gesubsidieerd. Dit is ook gemeld bij de behandeling van het belastingplan 2016 in uw Kamer.

15. Geurts (CDA)

Kunt u een einde maken aan het verzetten van de zomer- en wintertijd?

Binnen de Europese Unie bestaat een richtlijn die er op ziet dat er één gezamenlijke afspraak voor omschakeling van zomer-/wintertijd is zodat aangrenzende landen gelijktijdig omschakelen. Gezien de vele (handels)contacten met andere lidstaten heeft Nederland er geen belang bij om hiervan af te wijken.

16. Geurts (CDA)

Waar komt het geld dat in de Najaarsnota wordt toegevoegd aan de NVWA vandaan?

Het bedrag van € 19,4 mln, dat bij Najaarsnota aan het Eigen Vermogen van de NVWA wordt toegevoegd, wordt voor € 9,2 mln gedekt uit artikel 16 en voor € 10,2 mln uit artikel 40. De bijdrage aan het Eigen Vermogen uit artikel 16 is mogelijk, omdat de NVWA in 2015 voor een bedrag van € 9,2 mln minder aan opdrachten heeft uitgevoerd dan eerder was afgesproken. Het bedrag dat hierdoor niet aan de NVWA verstrekt wordt als vergoeding voor uitvoeringskosten, wordt nu verstrekt als bijdrage aan het Eigen Vermogen. Zoals toegelicht in de 2e suppletoire begroting 2015 is daarnaast € 10,2 mln uit de voor EZ beschikbare Eindejaarsmarge ingezet voor de NVWA.

17. Dijkers (PvdA)

Wat de PvdA betreft worden de garantieregelingen, geen gering bedrag van ruim 80 miljoen Euro, belastinggeld, uitsluitend besteed aan stallen die tenminste aan het 1 ster beter leven keurmerk van de dierenbescherming voldoen. Graag een reactie.

Met de Garantstelling Landbouw worden bankleningen aan landbouwers voor toekomstgerichte investeringen ondersteund: de overheid staat borg (80%) bij de bank voor een landbouwer met een goed investeringsplan maar met te weinig zekerheden voor een gewone lening. De maximale garantstelling bedraagt € 600.000 voor Garantstelling Landbouw en € 2,5 miljoen voor de Garantstelling Landbouw Plus.

Duurzaamheid is een belangrijk criterium bij garantstelling. In de loop van 2016 wordt de zogenoemde Plusstal een basiseis voor elke garantstelling voor de bouw van stallen conform de afspraken die in het kader van de Uitvoeringsagenda duurzame veehouderij (UDV) met de sector zijn gemaakt. Met de Garantstelling Landbouw Plus worden grotere bankleningen (tot € 2,5 miljoen) ondersteund onder de voorwaarde dat de stallen een MDV (maatlat duurzame veehouderij)-certificaat hebben. Om de introductie in de markt van duurzame innovaties, te ondersteunen wordt in 2016 de Garantstelling marktintroductie innovaties (GMI) opengesteld.

De jaarlijkse bijdrage van de overheid aan de Garantstelling Landbouw is voor 2016 begroot op € 3 miljoen en voor de GMI op € 2,25 miljoen. Dit zijn de jaarlijkse garantiebijdragen die nodig zijn om garant te kunnen staan voor € 80 miljoen bankleningen voor de Garantstelling Landbouw en € 37,5 miljoen voor de GMI.

18. Leenders (PvdA)

Is de kwaliteit van de gebiedsvragen vooraf getoetst en biedt dit de provincies de mogelijkheid om bij te sturen? Welke mogelijkheden hebben provincies om tussentijds bij te sturen?

De gebiedsaanvragen van de collectieven zijn alle getoetst aan de doelen in de provinciale Natuurbeheerplannen. Op grond van die toetsing ontvangen de collectieven subsidie voor uitvoering van hun plannen. Op basis van de subsidiebeschikking stellen de collectieven hun beheerplannen op, waarin de concrete beheermaatregelen door individuele boeren worden vastgelegd.

De subsidiebeschikking wordt afgegeven voor 6 jaar. Jaarlijks bespreken provincie en collectief de voortgang in de uitvoering. Op grond hiervan is bijstelling van het beheer mogelijk, binnen de kaders van de afgegeven subsidiebeschikking.

Als de provincie bepaald beheer wil intensiveren of doelstellingen wil toevoegen, kan ze ervoor kiezen om de subsidieregeling tussentijds open te stellen voor aanvullende aanvragen van collectieven.

19. Leenders (PvdA)

Ministers van 8 lidstaten hebben een brief geschreven aan de Europese Commissie, met een pleidooi om de huidige richtlijnen ongewijzigd te laten en verbeteringen te richten op de implementatie van de richtlijnen. Inmiddels hebben zich daar 7 van de 9 fracties van het Europees Parlement bij aangesloten, en diverse andere landen denken hier nog over. We kunnen als lidstaat Nederland niet achterblijven. Wat is de reden dat niet ook de Nederlandse minister van Landbouw en Natuur de brief heeft ondertekend? Is hij bereid om dit verzoek alsnog te steunen?

Het behalen van de natuurdoelen staat voor mij voorop en staan dan ook wat mij betreft niet ter discussie. Wel is het noodzakelijk dat de implementatie moet worden verbeterd door flexibilisering waarbij rekening wordt gehouden met de verschillende omstandigheden in de lidstaten. Ik streef er naar om de uitvoering van het natuurbeleid te optimaliseren binnen de bestaande richtlijnen.

Het nu al uitspreken dat geen aanpassing noodzakelijk is, zou vooruit lopen op de conclusies van de Europese Commissie over de Fitness Check en het zou geen recht doen aan het evaluatieproces. Het eindrapport Fitness Check wordt in januari 2016 verwacht en het werkdocument met de conclusies van de Commissie in het tweede kwartaal van 2016. Tevens organiseert Nederland een internationale conferentie in het voorzitterschap over versterking van de implementatie met meer flexibiliteit.

20. Graus (PVV)

Waar blijft de fosfaatbank? Mest is het nieuwe goud.

De heer Graus heeft het idee van een fosfaatbank voor de opslag van fosfaat die wordt gewonnen uit dierlijke mest, eerder geopperd. We delen de overtuiging dat fosfaat heel belangrijk is voor de landbouw en de voedselvoorziening. Toen is toegezegd dat dit idee in het achterhoofd zou worden gehouden. Ik zie op de korte termijn vooral mogelijkheden voor bedrijven die hier een business case in zien, maar zie nu nog geen taak voor de overheid.

Het bedrijfsleven pakt het herwinnen van fosfaten heel actief op. Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan het winnen van struviet bij waterzuiveringsinstallaties en aan de fosfaten die herwonnen worden na de verbranding van pluimveemest.

21. Graus (PVV)

Voedselveiligheid/Foppen. In Nederland worden boetes van enkele tientjes opgelegd waarin de VS gevangenisstraffen worden opgelegd. Graag een reactie.

De minister van VWS en ik werken op dit moment aan het versterken van het toezichtskader voor de NVWA, waaronder het ophogen van de bestuurlijke boetes in de Wet dieren en de Warenwet. Ik verwijs u hiervoor naar het toezichtskader dat wij u 16 oktober jl. hebben toegezonden.

In de Wet dieren wil ik de maximaal op te leggen bestuurlijke boete verhogen tot 10% van de jaaromzet. Deze boete kan worden opgelegd indien de hoogte van de voor de betreffende overtreding vastgestelde boete aanmerkelijk wordt overschreden door het met de overtreding te behalen economisch voordeel. De ingangsdatum is naar verwachting 1 juli 2016. Ik kom op korte termijn met een voorstel.

Bij ernstige overtredingen, met grote gevolgen, wordt in de regel overgegaan tot strafrechtelijke vervolging door het Openbaar Ministerie.

22. Graus (PVV)

Waar blijft de beloofde 144-campagne?

Een dergelijke campagne is primair de verantwoordelijkheid van de minister van V&J. De minister van Veiligheid & Justitie heeft aangegeven dat er een vervolgcampagne voor 144 zal komen. In overleg met de ketenpartners is besloten dat de vervolgcampagne niet in 2015 zal plaatsvinden. Bij deze beslissing speelt, naast het feit dat burgers het meldnummer goed lijken te kunnen vinden, ook een rol dat de samenwerkingsafspraken tussen de handhavingpartners op dit moment worden geëvalueerd. Deze evaluatie leidt mogelijk tot nieuwe afspraken tussen de ketenpartners.

23. Graus (PVV)

Kan de staatssecretaris er voor zorgen dat 180 dierenpolitieridders full-time aan de slag gaan in plaats van part-time?

Ik ga niet over de inzet van de taakaccenthouders dierenwelzijn. Dat is de verantwoordelijkheid van de minister van Veiligheid en Justitie. Bij brief van 3 maart 2015 (28 286, nr. 796) is mede namens de minister van V&J aangegeven dat met het aanvaarden van de motie Berndsen-Kuiken is geregeld dat sprake moet zijn van een taakaccent. De politie heeft hieraan uitvoering gegeven.

24. Graus (PVV)

In het kader van de NVWA controles van dieren die over de grens komen (bijv. honden in kader van puppyhandel): kan de staatssecretaris zorgen voor warmtecamera's om opsporing te vergemakkelijken?

Ik vind het voorstel voor warmtecamera's interessant. Ik zal de meerwaarde daarvan met de NVWA en andere opsporingsdiensten nader bezien. Over de instrumenten van opsporing heeft de NVWA geregeld overleg met andere opsporingsinstanties.

25. Graus (PVV)

Circusdieren zijn sinds kort verboden en moet dus een nieuwe locatie voor worden gevonden. Rhani de olifant is binnen 2 weken overleden in de opslag. Waarom regelt u de opvang niet goed?

Een dierentuin en een dierenbeschermingsorganisatie hebben aangegeven voor opvangplaatsen van circusdieren te kunnen zorgen. Hierover zijn voorafgaand aan de inwerkingtreding van het verbod ook afspraken gemaakt. Er is echter geen gebruik gemaakt van dit aanbod. Ook zijn er geen dieren in beslag genomen. Circus Renz Berlin heeft zelf besloten hun olifanten naar het buitenland te verplaatsen, waar olifant Rhani is overleden. Het is overigens niet duidelijk waaraan hij is overleden.

26. Graus (PVV)

Stable safe: middel voor ontsnappingsmogelijkheden in stallen in kader van stalbranden. Is de regering bereid een proefstal in te richten ism partners zoals LTO en de brandweer?

Eén van de acties uit het actieplan Stalbranden, een gedeeld initiatief van overheid, LTO, Brandweer, dierenbescherming en verbond van verzekeraars, is het stimuleren van innovatie van rook-en branddetectiesystemen. Er zijn inmiddels nieuwe detectiesystemen op de markt gebracht en deze worden gestimuleerd via de Maatlat Duurzame Veehouderij.

Het is aan de initiatiefnemers van het detectiesysteem Stable safe, waarmee ook de hokdeuren automatisch openen bij rook of brand, om het voor alle diersoorten praktijkrijp te maken en te zoeken naar ondernemers die bereid zijn om het initiatief te ondersteunen.

27. Koser Kaya (D66)

Caribisch Nederland: wordt bijna geen voedsel verbouwd; veel import. Kan de staatssecretaris pilotproject starten om te kijken of daar ook meer voedsel kan worden verbouwd?

Voedselzekerheid op de eilanden van Caribisch Nederland heeft al langer de aandacht van mijn ministerie. Zo wordt op Bonaire een plattelandsontwikkelingsprogramma uitgevoerd. Dit programma bevat verschillende landbouwprojecten op het gebied van tuinbouw, fruitteelt en kennisoverdracht over ondernemerschap binnen de landbouw. Voor de schoolkinderen is er een speciaal schooltuinenproject over gezond voedsel. Ook op St. Eustatius en Saba worden twee tuinbouwprojecten uitgevoerd.

Om de voedselproductie verder te professionaliseren heeft mijn voorganger afgelopen september op Bonaire een Memorandum of Understanding met de autoriteiten getekend voor de inrichting van een kenniscentrum landbouw. Verder wordt gewerkt aan samenwerking vanuit Nederlandse bedrijfsleven met agro- ondernemers op de eilanden.

28. Koser Kaya (D66)

Gevaarlijke stof in Amerikaanse frisdrank. Eerder Kamervragen over gesteld. De strekking van het antwoord was: het mag niet, maar we handhaven niet. Waarom niet?

De NVWA prioriteert haar toezicht op basis van risico's. Deze producten kennen in het algemeen een laag risico. Dat neemt niet weg dat incidenten en overtredingen zich kunnen voordoen. Dan treedt de NVWA direct op.

29. Koser Kaya (D66)

Vis behandeld met waterstofperoxide: NVWA meldt pas te gaan toezien in 2016. Waarom niet nu?

Dit betreft primair het beleidsterrein van het ministerie van VWS. Uw Kamer heeft hier ook schriftelijke vragen over gesteld. Uw Kamer heeft gevraagd deze voor het Algemeen Overleg NVWA van 10 december a.s. te beantwoorden.

30. Koser Kaya (D66)

Vogel- en habitatrichtlijn: waarom heeft NL de brief aan Eurocommissaris Vella niet meegetekend?

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik naar het antwoord de soortgelijke vraag van de PvdA - fractie.

31. Koser Kaya (D66)

Waddengebied: In 2013 noodklok Algemene Rekenkamer over beheer. Zijn alle stappen gezet om het aantal beheerders te reduceren of een overkoepelende autoriteit in te stellen?

De minister van IenM en mijn voorganger hebben u op 2 juli 2014 het plan van aanpak Verbetering Beheer Waddenzee, ook wel samenwerkingsagenda genoemd naar de Tweede Kamer gestuurd. Dit plan van het Regiecollege Waddengebied heeft als ambitie om in 2018 te werken als één beheerder met één integraal Beheer- en Inrichtingsplan. De voorstellen voor optimalisatie worden vanuit de huidige organisatiestructuren ter hand genomen. Hierdoor is het mogelijk om stapsgewijs toe te werken naar steeds hechtere samenwerkingsverbanden tussen de betrokken beheerorganisaties. Dit vanuit de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de verschillende beheerders in het Waddengebied, met de intentie om op basis van de bestaande inzet meer te doen. Transparanter naar de bewoners en gebruikers van het gebied, efficiënter voor de beheerders en slagvaardiger naar (de doelen voor) het gebied.

In 2016 zal een tussentijdse evaluatie worden uitgevoerd van de samenwerkingsagenda. Waarbij tevens zal worden bekeken of de aanbevelingen van de Algemene Rekenkamer in het rapport "Waddengebied: natuurbescherming, natuurbeheer en ruimtelijke inrichting" van 28 november 2013 zijn opgevolgd. Hiermee wordt invulling gegeven aan de motie van de leden Smaling en Jacobi (Kamerstukken 33450, nr. 40, t.v.v. nr. 38 van 17 maart 2015). De minister van IenM en ik zullen u hierover eind 2016 informeren.

32. Koser Kaya D66

Waddengebied: vergunningen visserij: kan de staatssecretaris onderzoeken welke voordelen het zou bieden om in vergunningen onder de visserijwet ook ecologische criteria op te nemen?

Vissers dienen zowel een vergunning te hebben op basis van de Visserijwet als een vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet. Elke wet kent zijn eigen afwegingen. De Natuurbeschermingswet weegt de ecologische criteria voor de visserij. Ik zie dan ook geen reden om een dergelijk onderzoek te starten.

33. Koser Kaya (D66)

Garnaalvisserij in waddenzee: naleving convenant verloopt moeizaam. Kan de staatssecretaris dit convenant verbindend verklaren en vastleggen dat er geen nieuwe vergunningen worden afgegeven?

Op 3 oktober 2014 is er een convenant gesloten over de verduurzaming van de garnalenvisserij in de Waddenzee tussen de Coalitie Wadden Natuurlijk, de Nederlandse Visserijbond, VisNed, de Waddenprovincies en mijn voorganger. Partijen streven met dit akkoord naar een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling van de Waddenzee in combinatie met een duurzaam opererende garnalenvisserij. Het convenant heeft een looptijd tot 2026. Convenanten zijn afspraken tussen partijen die niet eenzijdig bindend kunnen worden verklaard.

De belangrijkste afspraak uit het convenant is om in de komende jaren opeenvolgend gebieden voor de garnalenvisserij te sluiten in de Waddenzee in combinatie met de stapsgewijze inname van garnalenvergunningen. Met deze afspraken wordt een meer natuurlijke ontwikkeling van de bodemfauna en een verbetering van de samenstelling van de visstand beoogd.

Deze en andere in te zetten maatregelen zijn ook bedoeld om de vissers een beter economisch perspectief te bieden. Met deze afspraken wordt de sector voor een langere termijn helderheid en zekerheid geboden ten aanzien van de visserij in de Waddenzee. Wellicht ten overvloede kan gemeld worden dat er absoluut geen sprake is van de uitgifte van meer vergunningen voor de garnalenvisserij in de Waddenzee.

34. Koser Kaya, D66

Zandwinning waddenzee: is de staatssecretaris bereid om te onderzoeken of zandopsputten niet elke drie maar elke 6-8 jaar beter is voor vissen? Of wellicht periode geen zandopsputting als vissen zich vermenigvuldigen?

Er wordt periodiek zand gesuppleerd langs de Waddeneilanden en andere delen van de kust in verband met de waterveiligheid. In het Deltaprogramma 2015 is benoemd dat de komende jaren onderzoek nodig is naar diverse aspecten van zandsuppleties, ook ecologische aspecten. Dit meerjarig onderzoek, genaamd Kustgenese 2, wordt getrokken door Rijkswaterstaat. Onder regie van Rijkswaterstaat worden nu plannen van aanpak ontwikkeld voor onderzoek naar onder andere ecologische aspecten bij zandsuppleties.

35. Dik-Faber (CU)

De CU-fractie heeft gevraagd wanneer er weer gebruikgemaakt kan worden van de jonge landbouwers-regeling?

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van de vraag over jonge landbouwers regeling van de CDA-fractie.

36. Dik-Faber (CU)

Hoe staat het met de uitvoering van de aangenomen motie over Initiative Tierwohl?

Dit Duitse private initiatief is bestudeerd en besproken tijdens het bestuurlijke overleg met de varkenssector op 10 september 2015. Daarin heeft het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel aangegeven dat zij van mening is dat de Nederlandse marktinitiatieven, met daarin ook afspraken op het gebied van dierenwelzijn, al verder gaan dan het Duitse Initiative Tierwohl. De Nederlandse marktconcepten hebben als voordeel dat het voor de consument duidelijk is dat het om vlees gaat met een welzijnsplus.

De ACM is om een oordeel over Initiative Tierwohl gevraagd, maar heeft nog geen oordeel gegeven. Overigens blijkt dat het Initiative Tierwohl niet is goedgekeurd en ook niet is afgekeurd door het Bundeskartellamt, de Duitse mededingingsautoriteit. ACM volgt de situatie rond dit initiatief.

37. Dik-Faber (CU)

Door TTIP wordt de prijs de enige drijvende kracht achter productie en komen milieu en dierenwelzijn, maar ook het verdienmodel voor boeren verder onder druk te staan. Vindt u ook dat landbouw uitgesloten moet worden van TTIP als we echt verder willen gaan op het pad van verduurzaming?

De Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking is eerstverantwoordelijk voor de inzet van Nederland in de onderhandelingen van de EU met de VS over het vrijhandelsakkoord. Het kabinet is voorstander van een breed en gebalanceerd handelsakkoord tussen de EU en de VS met de juiste randvoorwaarden. Nederland heeft een rode lijn getrokken dat TTIP onze sociale- en milieustandaarden, alsmede onze hoge standaard van voedselveiligheid niet mag verlagen. Dit geldt ook voor dierenwelzijn. Bij dit alles acht het kabinet een gelijk speelveld van groot belang. De Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking is eerstverantwoordelijk voor dit dossier.

38. Dik-Faber (CU)

Ontwikkelen van alternatieve eiwitbronnen wordt gefrustreerd door de Europese Novel Food verordening. Hoe gaat de staatssecretaris veelal kleine producenten helpen aan deze wetgeving te voldoen?

In dit geval betreft het de toelating van nieuwe eiwitten voor menselijke consumptie en dit valt onder de Novel Food Verordening. Dit is EU-wetgeving en de toepassing hiervan valt onder de verantwoordelijkheid van de minister van VWS. Overigens zijn de onlangs overeengekomen wijzigingen in de Novel Food Verordening op hoofdlijnen een versoepeling en verbetering van de toelatingsprocedure.

39. Dik-Faber (CU)

Er was een doelstelling om voedselverspilling met 20% te verminderen, die we niet gaan halen. Europa gaat voor 50% reductie in 2030. Als u een trendbreuk wilt bewerkstelligen, wat is dan de nieuwe doelstelling voor 2020 waarop we u kunnen afrekenen?

In september 2015 heeft de algemene vergadering van de Verenigde Naties, als onderdeel van de 2030 doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (post-2015 ontwikkelingsagenda), een doelstelling aangenomen voor halvering van de voedselverspilling en -verliezen in 2030 (doelstelling 12.3). Nederland zet zich samen met het World Resource Institute (WRI) in voor realisatie van deze doelstelling door zich actief in te spannen voor de vorming van een nieuwe coalitie, 'Champions 12.3' genaamd. Deze coalitie was één van de actiepunten van de conferentie No More Food To Waste van juni van dit jaar in Den Haag. 'Champions 12.3' is een high-level partnership, op vrijwillige basis, van toonaangevende overheden, bedrijven, onderzoeksinstituten en maatschappelijke organisaties. Het is de bedoeling om de coalitie 'Champions 12.3' formeel te lanceren tijdens het World Economic Forum volgend jaar in Davos.

Op 2 december jl. heeft de Europese Commissie in het actiepakket voor de Circulaire Economie zich gecommitteerd aan doelstelling 12.3 en plannen voor de vermindering van voedselverliezen en -verspilling gepresenteerd, waaronder een monitorings en -rapportageverplichting voor lidstaten over de voortgang van de reductie van voedselverspilling. Nederland zal tijdens haar voorzitterschap de plannen van de Europese Commissie agenderen voor bespreking in de Raad en raadsconclusies.

40. Dik-Faber (CU)

ChristenUnie wil graag een Taskforce voor voedseloverschotten en voedselbanken.

Sinds een aantal jaren bestaat er een structureel overleg tussen de Voedselbanken Nederland (VB) en de Alliantie Verduurzaming Voedsel (AVV). In 2014 hebben de VB en de AVV een samenwerkingsovereenkomst ondertekend waarin de Alliantie toezegde kennis en expertise

beschikbaar te stellen en een podium te bieden voor de Voedselbanken, zodat zij meer bekendheid krijgen bij het bedrijfsleven. De samenwerking wordt door beide partijen zeer gewaardeerd. De inzet van zowel de VB als de AVV is om de samenwerking nog lang voort te zetten.

Met genoemde organisaties en mijn collega van Sociale Zaken en Werkgelegenheid wil ik bezien of een taskforce meerwaarde heeft voor het stimuleren van voedseldonaties en het terugdringen van voedselverspilling.

41. Dik-Faber (CU)

Kunt u de stand van zaken melden met betrekking tot de toezegging over de mogelijkheden om een meldpunt in te richten waar consumenten hun tips om voedselverspilling tegen te gaan kwijt kunnen?

Net als mijn voorganger in het debat met uw Kamer op 21 september jl. heeft aangegeven ben ik geen voorstander van een nieuw 'Meldpunt voedselverspilling'. Er zijn namelijk al voldoende kanalen waar informatie voor consumenten voorhanden is. Hiervan is het Voedingscentrum het belangrijkste kanaal. Zo heeft het Voedingscentrum al langer de campagne 'Hoezo50kilo?'. Het Voedingscentrum neemt de Klikipedia Campagne over. Daarnaast volgt het Voedingscentrum actief de sociale media en pikt zodoende de informatiebehoefte rondom voedselverspilling op en geeft daar dan op hun site informatie over. Het Voedingscentrum zal ook in 2016 volop aandacht blijven schenken aan voedselverspilling.

Daarnaast is er het 'Nowastennetwerk.nl' waar een helpdesk voedselverspilling is ondergebracht en waar vragen gesteld kunnen worden. MilieuCentraal is tevens een plek voor consumentenvoorlichting op het gebied van verspilling. Het ministerie van I&M is daarvoor de opdrachtgever. Een nieuw meldpunt inrichten lijkt me dan ook overbodig en bovendien kostbaar.

42. Dik-Faber (CU)

Er is geen zicht op de ecologische effectiviteit van de gebiedsaanvragen die inmiddels zijn ingediend. Is de staatssecretaris bereid om een ex ante toets te laten uitvoeren en daarbij ook te kijken naar de samenhang met vergroening van het GLB en het natuurbeleid van andere terreinbeheerders?

De gebiedsaanvragen van de collectieven zijn alle getoetst aan de doelen in de provinciale Natuurbeheerplannen. Op grond van die toetsing ontvangen de collectieven subsidie voor uitvoering van hun plannen. Op basis van de subsidiebeschikking stellen de collectieven hun beheerplannen op, waarin de concrete beheermaatregelen door individuele boeren worden vastgelegd. De effectiviteit van de plannen wordt uiteindelijk bepaald door de afspraken in dat beheerplan.

Begin 2015 heeft Alterra in opdracht van de gezamenlijke provincies geanalyseerd in hoeverre de provinciale ontwerp-natuurbeheerplannen bijdragen aan de effectiviteit van het nieuwe stelsel. Als vervolg hierop wordt in overleg tussen provincies, rijk, Stichting Collectieven Agrarisch Natuurbeheer (SCAN) en maatschappelijke organisaties een doelgerichte ex ante-evaluatie georganiseerd naar de te verwachten effecten van de ingediende beheerplannen. De conclusies daarvan kunnen benut worden om de werking van het stelsel te verbeteren. Dit past bij de nadruk die vanaf begin 2016 ligt op 'lerend beheren': het leren van de ervaringen met het nieuwe stelsel en daarmee het stelsel gaandeweg verbeteren.

Het betrekken van de samenhang met de vergroening van het GLB en het natuurbeleid van andere terreinbeheerders krijgt vorm in de eerste driejaarlijkse evaluatie van het Natuurpact, die in 2016 wordt uitgevoerd.

43. Dik-Faber (CU)

Wat is er terechtgekomen van de motie Jacobi/Dik-Faber over het gebruiken van 2015 als overgangsjaar voor afstemming met provincies over complementariteit van eerste en tweede pijler?

In de brief van 18 december 2014 over de aansluiting tussen vergroening van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en het agrarisch natuurbeheer (Kamerstuk 28 625, nr. 220) wordt invulling gegeven aan de motie en wordt in dat kader een aantal acties aangekondigd. Dit heeft geleid tot intensieve gesprekken met provincies, de sector en belangenorganisaties, onder meer op de landelijke collectieavond in april 2015.

Deze gesprekken hebben geleid tot drie pilotprojecten, die inmiddels zijn gestart:

1. Het project 'Vogelakkers', dat wordt uitgevoerd onder leiding van de Vogelbescherming. Dit project heeft als doel om aan de hand van vogelakkers te laten zien dat vergroening kan leiden tot een versterking van de biodiversiteit, en dat de activiteiten gelijktijdig kunnen leiden tot een verbetering van de bodemstructuur, wat de economische effectiviteit van de bodem versterkt.
2. Het project 'Vanggewassen Flevoland'. Dit project wordt samen met de provincie Flevoland gefinancierd en uitgevoerd door het Flevolands Agrarisch Collectief. Het heeft als doel om de ecologische effectiviteit van vanggewassen te versterken door ze winter-over te laten staan.
3. Het project versterking vergroening en agrarisch natuurbeheer door de inzet van collectieven. Dit project wordt uitgevoerd door een samenwerkingsverband van LTO en de agrarische collectieven, en heeft tot doel dat de sector ideeën aanraagt die kunnen leiden tot het versterken van de vergroening, eventueel door de inzet van agrarisch natuurbeheer en/of collectieven. Hierbij wordt ook al voorgesorteerd op de GLB-periode na 2020.

44. Dik-Faber (CU)

Kan de staatssecretaris het Alterra-rapport over het functioneren van de sector traditionele schaapherders door de verplichte openbare aanbestedingen met een reactie aan de Kamer sturen? Wat gaat hij samen met de provincies doen om de problemen van traditionele schaapherders op te lossen?

Mijn voorganger heeft begin dit jaar het initiatief genomen om de economische situatie van de traditioneel gescheperde schaapskuddes met bijzondere rassen te evalueren. Deze evaluatie is nagenoeg afgerond en de eerste uitkomsten zijn, nog voor het rapport af is, besproken met de sector. Het natuurbeheer is op de eerste plaats een verantwoordelijkheid van de provincies. Daarom wil ik zodra het definitieve rapport binnen is, de evaluatie snel met provincies bespreken. Ik zal u het definitieve rapport na uitkomst toesturen. De resultaten van de besprekingen met de provincies zal ik u dit voorjaar voorleggen.

45. Dik-Faber (CU)

Voor de zomer is er een evaluatie over de Regeling Zeldzame Huisdierrassen opgeleverd. Is de staatssecretaris bereid om de evaluatie naar de Kamer te sturen en de subsidieregeling weer naar 200.000 euro te brengen?

Ik zal deze vraag betrekken bij mijn reactie op de amendementen.

46. Grashoff (GroenLinks)

Zou er nu eens een keer een duidelijke kaart kunnen komen van ons land waarmee de staatssecretaris aangeeft wat nu aangewezen natuur is in NL, welke gebieden we afgelopen jaren hebben aangewezen en welke gebieden er nog gaan komen en wanneer? Dan kan de staatssecretaris eens aantonen dat de beloofde 680.000 ha natuur er komt en wanneer.

Ik wijs u op de kaart op pagina 18 van de voortgangsrapportage van de provincies over de uitvoering van het Natuurpact in 2014, waarin het begrensde Nationaal Natuurwerk Nederland (op land) is opgenomen. Zie http://www.ipo.nl/files/3914/4481/8028/IPO-boekje_Natuur_v8.pdf

In het Natuurpact is afgesproken dat de provincies t/m 2027 tenminste 80.000 ha natuur binnen het natuurnetwerk zullen realiseren. Binnen dit natuurnetwerk is daarom aangegeven welke gronden in de afgelopen periode van 1-1-11 tot 1-1-15 zijn verworven en ingericht. Een deel van het netwerk dient nog verworven en ingericht te worden. Deze verwerving en inrichting wordt geprogrammeerd door de provincies.

Met de provincies zal ik de mogelijkheden van een geïntegreerde kaart onderzoeken.

47. Grashoff (GroenLinks)

Rapport Van Vollenhoven stelt dat we ook de 64 gebieden buiten Natura 2000 moeten aanwijzen. Van Vollenhoven dacht dat daar een wetswijziging voor nodig was, dat denkt GroenLinks niet, artikel 2.11 biedt deze ruimte.

Kan de Staatssecretaris hierop ingaan en aangeven of hij overweegt om deze gebieden ook aan te wijzen?

Het wetsvoorstel natuurbescherming beschermt natuurgebieden op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn: de Natura 2000-gebieden. De huidige wet bevat een categorie beschermde natuurmonumenten, welke vervalt in het wetsvoorstel. Die gebieden ga ik na invoering van het wetsvoorstel natuurbescherming niet alsnog weer aanwijzen om de volgende redenen:

- Het gaat om 64 gebieden (3.422 ha). Deze liggen bijna helemaal binnen het planologisch beschermde natuurnetwerk Nederland: 56 geheel (3.326 ha) en 4 gedeeltelijk (37,3 ha). Slechts 58,7 ha valt erbuiten;
- Zo nodig kunnen provincies en gemeenten voor deze gebieden een vergelijkbare ruimtelijke bescherming bieden. Ze kunnen namelijk beschermd worden door de generieke milieuwetgeving, en door de voorziene specifieke normen voor de bescherming van dieren, planten en houtopstanden in het wetsvoorstel;
- Deze gebieden zijn vaak bovendien eigendom van natuurorganisaties, waardoor eveneens bescherming wordt verzekerd;
- Artikel 2.11 van het wetsvoorstel natuurbescherming biedt een basis voor het aanwijzen van bijzondere nationale natuurgebieden. Hierdoor kunnen gebieden beschermd worden vooruitlopend op de kwalificatie van een gebied als Natura 2000-gebied. Ook kan dit worden gebruikt voor compensatienatuur in het kader van Natura 2000, of bescherming van een gebied voor het in stand houden van biotopen en leefgebieden van soorten. Die noodzaak is er bij deze 64 gebieden niet.

48. Grashoff (GroenLinks)

Een ander punt is de duur van de agrarisch beheercontracten. Die worden nu voor zes jaar afgesloten. Uit het veld merken wij dat de korte duur van deze overeenkomsten, sommige boeren ervan weerhoudt om mee te doen aan het weidevogelbeheer. Er moeten namelijk investeringen worden gedaan door de boer, wellicht doormiddel van een lening. Deze zijn gebaat bij langdurige contracten. Is de staatssecretaris bereid om te kijken naar de mogelijkheden om die contracten voor langere tijd aan te gaan? Ja, ik ken ook de lastigheden, omdat de 6-jaarstermijn samenhangt met de EU-regels, maar met enige creativiteit valt daar een oplossing voor te vinden.

Volgens de plattelandsverordening (Vo. 1305/2014, artikel 28) mogen agromilieuverbintenissen, waar de contracten voor agrarisch natuurbeheer deel van uitmaken, niet korter duren dan 5 jaar en niet langer dan 7 jaar.

Ik wil onderzoeken of er behoefte is aan contracten met een langere looptijd en in overleg met provincies en collectieven bekijken hoe hier mogelijk invulling aan te geven is.

49. Grashoff (GroenLinks)

Mijn fractie maakt zich druk over de toelating van gentech gewassen in Nederland. We weten niet goed genoeg wat er gebeurt als we genen met elkaar gaan kruisen. Het vormt een grote bedreiging voor de natuur en dreigt het natuurlijk evenwicht te verstoren. Ik zou aan de staatssecretaris willen vragen hoe het proces nu staat.

Het Rathenau instituut is gevraagd om de in de kabinetsbrief van juni 2015 toegezegde consultatie op basis van wetenschappelijke kennis bij maatschappelijk actoren te houden. Er zijn inmiddels al interviews gehouden met relevante stakeholders. Op basis van deze consultatie zal ik u, zoals ook door mijn voorganger is toegezegd in het Algemeen overleg van 9 september 2015, begin 2016 een concept afwegingskader toezenden.

De door Nederland gevraagde geografische toepassingsbeperkingen voor de in Europa lopende teeltaanvragen zijn verleend. Dit betekent dat deze genetisch gemodificeerde gewassen ook na toelating in Europa, niet in Nederland mogen worden geteeld. Als het afwegingskader gereed is zullen deze gewassen aan dit kader worden getoetst en kan de geografische toepassingsbeperking worden opgeheven voor zover Nederland een gewas niet wil verbieden.

50. Dijkgraaf (SGP)

Graag schriftelijke reactie van het kabinet of het wel kan dat iemand tweemaal wordt gestraft voor één overtreding. Zowel via boete als via korting op de toeslagrechten. Doen bestuurlijke boetes recht aan de zwaarte van de overtreding? Wat gaat u hier aan doen? Hoe kan het dat de boer moet betalen als iemand die hij inhuurt een fout begaat?

Toeslagrechten (of rechtstreekse betalingen zoals toeslagrechten worden aangeduid sinds 2015) vormen de inkomenssteun die landbouwers ontvangen op grond van het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Om daarvoor in aanmerking te komen moeten de randvoorwaarden worden nageleefd. Randvoorwaarden zijn bestaande wettelijke normen op het terrein van natuur- en milieubescherming, volksgezondheid, diergezondheid, plantgezondheid en dierenwelzijn. Het naleven van randvoorwaarden is in feite de maatschappelijke tegenprestatie voor het ontvangen van inkomenssteun. Gelet op de Europese GLB-verordeningen moet de korting op de betalingsrechten dan ook beschouwd worden als een specifiek administratief instrument dat tot gevolg heeft dat de betrokken landbouwer geen of minder inkomenssteun ontvangt. Ook in jurisprudentie van het Hof van Justitie van de EU is uitgemaakt dat dergelijke kortingen niet kunnen worden gelijkgesteld met strafrechtelijke sancties. Dit betekent dat overtreding van een wettelijke norm die tevens is aangemerkt als randvoorwaarde kan leiden tot een bestuurlijke boete én een korting op de betalingsrechten. De hiervoor geschetste achtergrond van de inkomenssteun geeft aan dat dit niet betekent dat er dan tweemaal wordt gestraft voor één overtreding.

Voor wat betreft de hoogte van de bestuurlijke boete recht doet aan de zwaarte van de overtreding, kan ik het volgende antwoorden. Het bestuurlijke boetestelsel biedt binnen de kaders van Algemene wet bestuursrecht en, de genoemde beleidsterreinen, de Wet dieren en de Gewasbeschermingsmiddelenwet alle noodzakelijke mogelijkheden om de hoogte van de boete af te stemmen op de zwaarte van de overtreding. Er is geen reden om wetgeving of handhavingsbeleid aan te passen.

51. Thieme (PvdD)

Is de staatssecretaris bereid om CO2-verdoving uit te faseren?

Het gebruik van CO₂-gas (kooldioxide) voor de bedwelming van varkens vóór het slachten is een in de Europese verordening inzake de bescherming van dieren tijdens het doden (1099/2009) toegestane methode, die niet door een lidstaat verboden kan worden. Vanuit het oogpunt van dierenwelzijn ben ik het met de PvdD eens dat CO₂-bedwelming vervangen moet worden door een betere methode.

Mijn voorganger heeft Wageningen UR opdracht gegeven om een verkennend onderzoek uit te voeren naar het ontwikkelen van betere alternatieven. Zowel alternatieven voor CO₂-gas, als alternatieve methodes voor het opdrijven krijgen hierbij aandacht. Hierbij wordt samenwerking met onderzoeksinstituten in Duitsland en het Verenigd Koninkrijk gezocht. Voor het formuleren van te onderzoeken alternatieven consulteren zij hierbij onder andere ook Eyes on Animals.

52. Thieme (PvdD)

Is de staatsecretaris bereid tot afschaffen waterbadbedwelming bij pluimvee?

Zoals ook aangegeven in de stand van zakenbrief beleidsbrief dierenwelzijn (Kamerstuk 28286, nr. 799) is in de Europese verordening inzake de bescherming van dieren tijdens het doden (1099/2009) het waterbad als bedwelmingsmethode toegestaan.

Wel is door een strikte handhaving op de vereiste parameters het gebruik van het waterbad de afgelopen jaren ontmoedigd. Pluimveeslachterijen hebben de afgelopen jaren systematisch omgeschakeld naar meerfasen gasbedwelming. Momenteel wordt meer dan 80% van de vleeskuikens bedweld met gas. Met de sector wordt gekeken hoe ook de resterende 20% om kan schakelen.

53. Thieme (PvdD)

Niet uitvoeren motie verplichte weidegang: onderzoek melkkoeien die in een looprad worden gezet om te onderzoeken of beweging gezond is voor de koe. Is dat nou onderzoek waar we geld in moeten steken? Kunnen we niet beter motie uitvoeren om verplichte weidegang te regelen?

Het onderzoek naar het effect van beweging van melkvee wordt onder proefomstandigheden uitgevoerd in een tredmolen. Hiermee worden de effecten van beweging op de diergezondheid en het dierenwelzijn van de koe nagegaan. Het onderzoek beoogt de onvrijwillige afvoer van melkvee door o.a. klauwproblemen en afnemende vitaliteit te verminderen en zo de levensduur van melkvee verder te verlengen. Ik onderschrijf het belang van weidegang, omdat dit bijdraagt aan voldoende beweging van de melkkoe.

54. Thieme (PvdD)

Kalverhouderij: sector werkt al jaren aan een verbeterplan. Na 1,5 jaar is er nog steeds geen verduurzamingsplan. Kan de staatsecretaris beloven dat plan voor het kerstreces naar TK komt en als dat niet zo is dat hij dan maatregelen neemt?

Met de kalversector wordt gesproken over een ambitieuze verduurzamings- en transitieagenda. Ik verwacht op korte termijn een definitief voorstel te ontvangen. Zoals aangegeven in de kamerbrief met antwoorden op overige vragen die gesteld zijn tijdens het Schriftelijk Overleg Landbouw- en Visserijraad (Kamerstuk 21 501-32, nr. 887) zal ik – zodra er een nieuwe versie ligt - bestuurlijk overleg voeren met de kalversector. Daarna zal ik uw Kamer informeren over zowel de agenda als de regelingen die onder POP3 worden opengesteld. Ik verwacht niet dat dit traject voor het Kerstreces is afgerond.

55. Thieme (PvdD)

Er lopen een aantal pilots van het Louis Bolk Instituut naar het houden van het kalf bij de moeder. Louis Bolk krijgt nauwelijks subsidie van de overheid voor dat onderzoek.

Het is nog maar de vraag of deze pilots kunnen worden voortgezet, of er financiering kan worden geregeld.

Is de staatssecretaris bereid om hier in het komende jaar extra in te investeren?

Onderzoek naar verbetering van het welzijn in de kalversector doe ik samen met het bedrijfsleven en de kennisinstellingen in de Topsector Agri&Food. Bionext heeft in samenwerking met o.a. het Louis

Bolk Instituut, het projectidee 'Verbeter zorg voor het kalf in de melkveehouderij' in 2015 bij de call van de Topsectoren ingediend. De pilot naar het houden van het kalf bij de moeder is hier onderdeel van. Financiering van deze en andere pilots zal binnen het kader van en middelen voor de topsectoren moeten plaatsvinden.

56. Thieme (PvdD)

Is de staatsecretaris bereid om advies regionalisering kalverhouderij t.a.v. volksgezondheidsrisico's op te volgen?

De verantwoordelijkheid voor de oplossing van knelpunten bij kalverentransport ligt primair bij de sector. De kalversector is vorig jaar gevraagd om met een verduurzamings- en transitieagenda te komen. Verder verwijst ik u naar mijn antwoord op een eerdere vraag over de kalverhouderij.

57. Thieme (PvdD)

Wichmond: eigenaar hotelwebsite booking.com wil embryofabriek bouwen. Runderembryo's worden dan overgevoerd naar Brazilië waar embryo's worden geïmplant. Wat vindt de staatsecretaris van de komst van deze embryofabriek. Klopt het dat zo'n fabriek op ethische gronden niet gestopt kan worden met wet op de dierenaantallen als die wet er zou zijn? Niet alles wat kan, moet ook mogen. Is de staatsecretaris daarmee eens?

Zoals reeds aan uw Kamer is geantwoord op schriftelijke vragen van uw Kamer (Kamerstuk 33979, nr. 100) wil de initiatiefnemer het bedrijf in Wichmond gefaseerd ontwikkelen. De initiatiefnemer wil de koeien houden voor de melkproductie en tevens voor het produceren van embryo's. De daarvoor benodigde handelingen aan de dieren zijn voorbehouden aan dierenartsen en aan embryotransplantateurs/-winners waarvoor registratie in het diergeneeskunderegister vereist is. Registratie is alleen mogelijk voor personen die over de juiste kwalificaties beschikken. Het toedienen van vruchtbaarheidshormonen, het kunstmatig insemineren om de dieren drachtig te laten worden en het nemen van embryo's is in Europa toegestaan. Daarnaast zal de ondernemer over de vergunningen in het kader van het ruimtelijk ordeningsinstrumentarium moeten beschikken. De Europese regelgeving biedt niet de mogelijkheid om enkel uit ethische overwegingen een dergelijke onderneming te verbieden.

58. Thieme (PvdD)

Superzeugen met meer spenen: wat vindt de staatsecretaris van deze ontwikkeling? Stoppen of toestaan?

De stuurgroep bigvitaliteit heeft als streven dat een zeug zelf haar biggen moet kunnen voeden. Fokkerijorganisaties fokken enerzijds op robuuste en gezonde biggen en anderzijds op meer spenen aan de zeug. Indien er meer biggen zijn dan de zeug zelf kan voeden wordt de big bij een pleegmoeder gelegd. Dit systeem is mede ingegeven door het in de gangbare varkenshouderij gehanteerde verdienmodel. Ik acht het van groot belang dat in het kader van het verduurzamen van de varkenshouderij rekening wordt gehouden met de maatschappelijke en ethische aanvaardbaarheid van een groeiend aantal biggen per zeug.

59. Thieme (PvdD)

Laboratoriumstallen (SPF) of high care stallen: is dat wat de staatsecretaris ziet als duurzame stal?

Het ontwikkelen van nieuwe houderijconcepten is de verantwoordelijkheid van de sector. Zoals ook eerder aangegeven in antwoord op Kamervragen (TK 2013-2014, nr. 1109 en TK 2015-2016, nr. 242) moet de sector zich hierbij houden aan de vigerende regels die gelden voor dierenwelzijn, diergezondheid, antibiotica en milieu. Ik acht het van groot belang dat de sector bij nieuwe

ontwikkelingen en innovatie zich ook richt op dergelijke vraagstukken van maatschappelijke acceptatie.

60. Thieme (PvdD)

Paardenmarkten/veemarkten: Protocol welzijn paardenmarkten geen succes. Is de staatsecretaris bereid om einde te maken aan de paardenmarkten en andere veemarkten?

Zoals mijn voorganger al heeft aangegeven tijdens het AO paardenhouderij op 7 april 2015 (TK 28286 nr. 800) zijn er geen voornemens om over te gaan tot het verbieden van de markten. Markten hebben een toegevoegde waarde want op die manier kan een tweede bestemming worden gezocht voor paarden die anders naar de slacht zouden gaan. Ik zal zoals ook mijn voorganger heeft aangegeven de markten kritisch volgen om te zien of zij zelf in staat zijn om dierenwelzijn op die markten te verbeteren en misstanden te voorkomen. Daarnaast werkt de NVWA aan het kanaliseren van de export van paarden uit Nederland o.a. door het gebruik van Trade Control and Expert System – TRACES- in plaats van de gezondheidsverklaring per dier en door scherper toezicht op markten.

61. Thieme (PvdD)

Is de staatsecretaris bereid om kosten huidige wijze van vlees- en zuivelproductie opnieuw te berekenen? En geen kosten toe te berekenen aan de belastingbetaler?

Met de PvdD is het kabinet van mening dat het inzicht moet worden vergroot in wat de daadwerkelijke kosten zijn van voedselproductie, die nu als 'externaliteiten' op het milieu en de biodiversiteit worden afgewenteld.

In de kabinetsreactie op het WRR-advies 'Naar een voedselbeleid' geven wij aan dat we dit onderwerp de komende jaren internationaal verder op de agenda willen krijgen en dat we nationaal in overleg willen gaan met bedrijfsleven en maatschappelijke partijen om voor enkele sectoren te verkennen hoe true pricing de transitie naar duurzaamheid kan ondersteunen.

62. Thieme (PvdD)

Lage btw-tarief vlees: hoger tarief zou volgens PBL leiden tot duurzamere keuze. Is de staatsecretaris bereid om aanbevelingen WRR op te volgen en btw op vlees te verhogen naar 21% en die op groenten en fruit te verlagen en gezonde levensmiddelen goedkoper te maken.

Het kabinet is geen voorstander van het verhogen van het btw tarief op vlees en andere prijsprikkels. Een dergelijk instrument om te verduurzamen is niet effectief en er zijn veel juridische en uitvoeringstechnische haken en ogen.

Vlees zou dan het enige voedingsmiddel zijn waarvoor het algemene btw tarief van 21% van toepassing is. Dit leidt onmiddellijk tot de vraag of het algemene tarief uitsluitend zou moeten gelden voor vlees of ook voor producten waarin vlees is verwerkt (samengestelde producten). Toepassing van twee btw tarieven op één enkel product is niet mogelijk. Er doen zich afbakeningsproblemen voor. Verder ontstaat dan een vreemd tariefverschil tussen vlees gekocht in de supermarkt (het algemene btw-tarief van 21%) en vlees dat wordt besteld in de horeca (het verlaagde btw-tarief van 6%). Vlees uitzonderen van het lage btw-tarief voor horecadiensten, leidt tot aanzienlijke uitvoeringsproblemen. Duurder vlees, zoals biologisch vlees, zal door de procentuele verhoging nog duurder worden, zodat de verkoop onder druk zal komen te staan.

Groenten en fruit worden belast tegen het verlaagde BTW tarief van 6%. Een vrijstelling van btw is niet toegestaan op grond van Europese regels en een lager tarief dan 6% binnen de toegestane bandbreedte zou betekenen dat er meer btw tarieven ontstaan. Dit leidt tot meer administratieve lasten en uitvoeringskosten.

63. Thieme (PvdD)

Subsidie megastallen Oekraïne. Nu toch vier nieuwe aanvragen waar NL voor garant zou staan. Is de staatssecretaris bereid contact op te nemen met de minister van Financiën of dit klopt en hierover een brief sturen zodat Kamer zich hierover voor 18-12 nog kan uitspreken

Dit betreft primair het beleidsterrein van de minister van Financiën en daarnaast de minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Ik verwijs hiervoor door naar deze leden van het kabinet.

64. Thieme (PvdD),

Jacht: geldt inzet van de staatssecretaris op dierenwelzijn ook voor dieren in de natuur?

Dierenwelzijnsvoorschriften richten zich op gehouden dieren. Maar ook op niet-gehouden dieren is een aantal dierenwelzijnsvoorschriften van toepassing, zoals het verbod op dierenmishandeling en bepalingen inzake diergeneeskundige handelingen inclusief de zorgplicht voor dierenartsen.

65. Thieme (PvdD)

Is de staatssecretaris bereid zich in te zetten op meer innovatief faunabeleid? Bijvoorbeeld door starten en ondersteunen van experimenten met niet-dodelijke effectieve verjagingsmethoden. Bijvoorbeeld agri-laser tegen ganzen. Toch wil geen provincie dat. Hoe beoordeelt de staatssecretaris dit gebrek aan inzet door de provincie?

De provincies zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het faunabeleid en voor de methoden die daarbij gebruikt worden. Bij het verlenen van ontheffingen voor schadebestrijding beoordelen zij of er voldoende andere methoden zijn ingezet, omdat volgens de Flora- en faunawet (en straks volgens de nieuwe Wet natuurbescherming) door de aanvrager aangetoond moet worden dat hij eerst andere methoden heeft toegepast. Daarbij vormt het gebruik van lasers als verjagingsmiddel een mogelijkheid; vaak gaat het om de inzet van een combinatie van afschrikmiddelen. In het verleden heeft het Faunafonds regelmatig onderzoek laten doen naar de effectiviteit van dergelijke methoden en op die manier ook innovatie gestimuleerd in het faunabeleid.

66. Thieme (PvdD)

Wildlife crime: importverbod jachttrofeeën. Waarom heeft NL nog onderzoek en conferentie nodig om tot verbod te komen, terwijl Frankrijk en VK al wel een verbod hebben aangekondigd?

Net als mijn voorganger wil ook ik mij inzetten om uiteindelijk tot een verbod op trofeeënjacht te komen. Gegeven de interne markt en internationale dimensie is een Europese en internationale aanpak noodzakelijk. Ik zal mij o.a. inzetten voor aanscherping van en toezicht op internationale regels, bijv. binnen CITES en het onderwerp binnen EU-verband aan de orde stellen. Ik zal u hierover informeren in de toegezegde brief over dit onderwerp, die u binnenkort van mij ontvangt. Voorts organiseer ik in het kader van het Nederlands voorzitterschap van de EU een internationale conferentie over wildlife crime, die begin maart 2016 plaats zal vinden. Eén van de belangrijke onderwerpen van deze conferentie is de aanpak van trofeeënjacht. De conferentie richt zich op het omzetten van de declaratie van de in Londen gehouden conferentie (februari 2014) in concrete acties op twee thema's, te weten 'Duurzaam levensonderhoud en economische ontwikkeling' en 'Internationale rechtshandhaving'. Op beide thema's wordt nauw samengewerkt met de Prince of Wales Charities' Foundation en het The Hague Institute for Global Justice. Ook biedt de conferentie de Europese Commissie de gelegenheid om het EU Action Plan on Wildlife Crime te lanceren.

67. Wassenberg (PvdD)

Onderzoek RLI o.l.v. Agnes van Ardenne: natuurbeheer door boer groot fiasco. Ook staatssecretaris geeft aan dat huidige agrarisch natuurbeheer niet werkt. Is de staatssecretaris voornemens dit falende natuurbeleid, wat komend jaar zo'n 70 miljoen euro kost, te stoppen?

Ik verwijs u naar de brief hierover die ik 30 november jl. naar uw Kamer heb gestuurd (Kamerstuk 33 576, nr. 56).

68. Wassenberg (PvdD)

Kan de staatssecretaris uitleggen hoe uitbreiding veehouderij gepaard gaat met terugdringen van mest en stikstof? En hoe kan dit gunstig zijn voor de natuur en dieren worden opgesloten in stallen en zij hun natuurlijke gedrag niet kunnen vertonen?

Ondernemers die uitbreiden vernieuwen vaak hun stal en nemen hun management onder de loep. Voor de stallen worden de nieuwste en schoonste technieken toegepast en de nutriëntenefficiëntie wordt verbeterd. Dat wil overigens niet zeggen dat stallen potdicht gaan.

Bij een uitbreiding van het aantal dieren kan zo de milieubelasting worden verminderd.

Bij nieuw- en verbouw van stallen moet tenminste worden voldaan aan de wettelijke dierwelzijnseisen.

Ik stimuleer ondernemers via fiscale en garantstellingsregelingen om te investeren in duurzame stallen die verder gaan dan de wettelijke normen.

69. Wassenberg (PvdD)

State of nature: slechts 4% van de leefgebieden in gunstige staat. Kan staatssecretaris uitleggen hoe terugdringen in regels bij kan dragen aan natuur? Hoe gaat u het definitieve bankroet van de natuur voorkomen?

In de Rijksnatuurvisie is aangegeven dat bijvoorbeeld koppeling van natuurontwikkeling en – verbetering aan andere maatschappelijke opgaven zoals waterbeheer, kan bijdragen aan een betere natuur. Gezien wordt nu dat deze koppeling niet altijd goed uitgevoerd kan worden. De uitvoering van de VHR zal dit beter mogelijk moeten maken, waarbij ik dit bij voorkeur zie binnen de bestaande Richtlijnen. Met betrekking tot het realiseren van biodiversiteitsdoelen verwijs ik u graag naar de antwoorden op schriftelijke vragen die zijn gesteld in het Schriftelijk Overleg Landbouw en Visserijraad (TK 21501-32, nr. 887) over de Mid Term Review van de EU 2020 Biodiversiteitsstrategie.

70. Wassenberg (PvdD)

Nieuwe natuurbeschermingswet: beperkt de bescherming tot het absolute Europese minimum.

Kamerlid Van Dam heeft over dierenwelzijn gesteld dat het nemen van extra maatregelen, die hoger liggen dan de Europese normen logisch en rechtvaardig is. Deelt de staatssecretaris deze opvatting?

En is de staatssecretaris voornemens om ook voor de bescherming van de natuur extra maatregelen te nemen, die hoger liggen dan de Europese normen? Ook daar zou ik graag een reactie op horen van de staatssecretaris.

Voorop moet worden gesteld dat de Europese regelgeving een hoog beschermingsniveau van de natuur verzekert, hoger dan de bescherming die vóór de totstandbrenging van de Europese kaders werd geboden door de nationale wetgeving. De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn voorzien in een hoog beschermingsniveau voor natuurgebieden en in het wild levende dieren en planten. De Europese verordening inzake de handel van dieren, planten en hun producten (CITES) bevat strenge regels over de handel in dieren en planten van beschermde inheemse en uitheemse soorten, met inbegrip van producten daarvan. Deze regels als "minimumvereisten" bestempelen zou in geen geval recht doen aan het belang van deze regels voor de bescherming van de natuur.

Waar dat nodig is, voorziet het wetsvoorstel natuurbescherming in aanvulling op de Europese regelgeving in beschermingsregels. Genoemd kunnen worden de regels ter bescherming van dieren en planten van soorten die niet onder het strikte beschermingsregime van de Vogelrichtlijn of de Habitatrichtlijn vallen, de bescherming van houtopstanden buiten de bebouwde kom en de algemene zorgplicht.

71. Wassenberg (PvdD)

Bijensterfte. Kamer heeft verzocht om Neonicotinoiden verbod op nationaal niveau. PvdD heeft plan hoe een verbod mogelijk is. Is de staatssecretaris van plan de wens van de Kamer uit te voeren? Zo ja, op welke termijn? En zo nee, waarom niet. Deelt hij de zorgen dat dodelijke stoffen voor bijen niet gebruikt mogen worden voor het beschermen van gewassen?

Mijn voorganger heeft op verzoek van uw Kamer uitgebreid gereageerd op het actieplan van de Partij van de Dieren getiteld "Actieplan uitvoering aangenomen moties" (Kamerstukken II 2014/15, 27 858, nr. 303).

72. Wassenberg (PvdD)

Het monopoliseren van de voedselvoorziening door gentechgiganten is een groot probleem. Het kabinet heeft eerder erkend dat gevaren op de loer liggen bij grootschalige teelt van genetisch gemanipuleerde gewassen. Graag duidelijkheid over de uitvoering van de motie van de PvdD hierover, wacht al maanden op afwegingskader. Wanneer komt er duidelijkheid wanneer teelt gentechgewassen wordt verboden?

Het is mij bekend dat de Partij voor de Dieren in maart 2015 twee moties heeft ingediend die zien op het verbieden van herbicideresistente gewassen en gewassen die zelf een bestrijdingsmiddel aanmaken en op het verbieden van gg-maïs 1507. De beide moties zijn aangehouden in afwachting van het afwegingskader voor besluitvorming over de teelt van gg-gewassen.

Het kabinetsbeleid ten aanzien van gg-gewassen is "ja, mits veilig voor mens, dier en milieu" en de Europese toelating is hierop eveneens gebaseerd. De nationale teeltbevoegdheid geeft lidstaten de mogelijkheid om de teelt van gg-gewassen te verbieden op andere gronden dan de veiligheid. Het Rathenau instituut is gevraagd om de in de kabinetsbrief van juni 2015 toegezegde consultatie op basis van wetenschappelijke kennis bij maatschappelijk actoren te houden. Er zijn inmiddels al interviews gehouden met relevante stakeholders. Op basis van deze consultatie zal ik u, zoals ook door mijn voorganger is toegezegd in het Algemeen overleg van 9 september 2015, begin 2016 een concept afwegingskader voor nationale besluitvorming over de teelt van gg-gewassen toezenden.

73. Wassenberg (PvdD)

Hoe wil staatssecretaris gehoor geven aan de wereldwijde doelstelling van 10% beschermde gebieden met betrekking tot de Noordzee? Gaat hij zorgen voor meer en grotere visserijvrije gebieden? Is hij bereid zich in te zetten om de samenhang tussen de beschermde gebieden te vergroten? Bijvoorbeeld door een natuurnetwerk in de Noordzee?

Ik verwijs u in de brief van 30 november 2015 betreffende de beantwoording van overige vragen gesteld tijdens het Schriftelijk Overleg Landbouw- en Visserijraad (Kamerstuk 21501-32-887) naar het antwoord op de vraag van de PvdD over de Noordzee.

74. Wassenberg (PvdD)

Oplossing voor lege oceanen lijkt de staatssecretaris te willen vinden in de kweekvisserij. Kweekvissen is niet diervriendelijk, veel antibiotica wat leidt tot resistentie, gif tegen parasieten en daarmee risico voor biodiversiteit. Erkent de Staatssecretaris dat kweekvisserij geen duurzaam alternatief is voor

leegvissen oceanen? Hoe wilt u voorkomen dat er een nieuwe tak aan de bio-industrie wordt toegevoegd?

Viskweek kan, mits dat op een duurzame wijze gebeurt, bijdragen aan mondiale voedselvoorziening. Dat is voor mij geen oplossing voor lege oceanen, want ook daar moet visserij op duurzame wijze vorm krijgen. Nederland staat voor een duurzame ontwikkeling van de viskweek en wil daar ook aan bijdragen. Er moeten substantiële verbeteringen worden doorgevoerd op het terrein van duurzaamheid en ten aanzien van het gebruik van antibiotica.

De afgelopen periode zijn verschillende onderzoeken en innovaties gedaan om de duurzaamheid in de viskweek te verbeteren. Momenteel wordt bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar verbetering van de waterkwaliteit in recirculatiesystemen. Ook wordt er Europees onderzoek gedaan naar mogelijkheden om op verschillende terreinen in de aquacultuur, zoals voer en dierziekte, verder te verduurzamen. Door steeds meer innovaties en expertise zal de viskweek naar mijn mening steeds duurzamer worden.

75. Wassenberg (PvdD)

Is de staatssecretaris bereid om natuurbeheer op de Nederlandse Cariben eindelijk veilig te stellen? En is hij bereid om verantwoording te nemen voor de natuur op de BES-eilanden?

Ik zal deze vraag betrekken bij mijn reactie op de amendementen.

76. Wassenberg (PvdD)

Dierproeven: veel mooie woorden, weinig concrete acties. Ik roep u op hard aan de slag te gaan met afbouwen dierproeven. Verzocht teenknip per direct te verbieden, 2 jaar later geeft staatssecretaris (voorganger) aan dat alternatieven worden gezocht. Ik verwacht daarom dat de staatssecretaris haast maakt met het invoeren van een alternatief voor de teenknip bij dieren.

In de voortgangsrapportage d.d. 1 november jl. (TK 2015-2016, 32 336, nr. 42) is u zeer recent bericht over alle acties en activiteiten die aan de orde zijn in het kader van de teenknip. Er wordt hard aan gewerkt. Korthedshalve verwijs ik u naar voornoemde voortgangsrapportage.

77. Wassenberg (PvdD)

In een beschaafd en ontwikkeld land horen wij niet alleen met elkaar fatsoenlijk om te gaan, maar horen wij ook dieren een fatsoenlijk leven te gunnen." Staat u nog achter de woorden van kamerlid van dam i.k.v. discussie rituele slacht? Zijn die woorden ook van toepassing op proefdieren?

Ook bij proefdieren is mijn uitgangspunt borging van het dierenwelzijn en een respectvolle omgang met deze dieren. Mijn lijn is «nee, tenzij»: alleen een dierproef als er geen alternatief is. Ik wil toe naar zo min mogelijk dierproeven en waar ze onvermijdelijk zijn naar optimale verfijning, vervanging en vermindering (de 3V's). Ik verwijs u hiervoor naar het plan van aanpak Dierproeven en Alternatieven en de voortgangsrapportage hiervan die op 1 november jl. aan uw Kamer is gestuurd.

78. Wassenberg (PvdD)

Wil de staatssecretaris zich op Europees niveau inzetten voor een alternatief systeem voor dierproeven en validatie van dit alternatief systeem?

In de voortgangsrapportage d.d. 1 november jl. (TK 2015-2016, 32 336, nr. 42) is u bericht dat de ambitie van de denktank Aanvullende financiering alternatieven voor dierproeven wordt overgenomen om Nederland in 2025 tot wereldleider proefdiervrije innovaties te maken. Naarmate er meer proefdiervrije innovaties zullen zijn, zal de afhankelijkheid van dierproeven steeds meer afnemen. Ik zal mij zeker inspannen om deze aanpak ook in Europees verband gedragen te krijgen.

79. Houwers, Houwers

De Kaderrichtlijn Water: kan staatssecretaris duidelijk maken hoe we in het tijdpad zitten? Kan hij tussenrapportages sturen hoe we in de eisen en in de tijd zitten?

Binnenkort stellen de minister van IenM en ik het Nationaal Waterplan 2016-2021 vast. Onderdeel daarvan zijn de Kaderrichtlijn Water Stroomgebiedbeheerplannen 2016-2021. Uw kamer ontvangt deze plannen nog deze maand.

De minister van IenM stuurt uw Kamer jaarlijks een voortgangsrapportage over de uitvoering van het waterbeheer, de zogenaamde Water in Beeld-rapportages. Vanaf volgend jaar onder de titel De Staat van ons Water.

80. Houwers (Houwers)

Wat vindt de Staatssecretaris van het agrarisch natuurbeleid? Hoe gaat hij het effectief regelen?

Ik verwijs u naar de brief hierover die ik 30 november jl. naar uw Kamer heb gestuurd (Kamerstuk 33 576, nr. 56).

81. Houwers (Houwers)

Niet meteen vervallen in regelgeving: luchtwassers worden gecontroleerd of ze wel aan staan. Moeten we niet kijken wat de werking is (dus meten buiten de stallen)? Het gaat toch om het effect op de omgeving?

Het rendement van luchtwassers wordt vastgesteld via theoretische toetsing of via metingen, voordat deze worden opgenomen in bijlage 1 bij de Regeling ammoniak en veehouderij.

Enige jaren geleden bleek dat veehouders wel investeerden in een luchtwasser, maar deze niet aanzetten. Dit heeft ertoe geleid dat elektronische monitoring is voorgeschreven, om zeker te weten dat de luchtwassers aan staan en dus leiden tot minder uitstoot van ammoniak, geur en fijn stof.